

Schmeltz Stiftelsen – en undervurderet perle

Af Per Steenholdt

Historien bag fotoet

Otto Henrich Schmeltz bliver født den 14. september 1814. Han var søn af Johan Heinrich Schmeltz der i kirkebogen opgives til at være "Vævemester" på "fabrikken". Fabrikken dengang var Maglekilde og familien har uden tvivl boet enten ved selve fabrikken eller en nærliggende lejebolig. Der var tradition for, at denne bolig tilhørte ejeren af Maglekildefabrikken. Dette uanset om fabrikken fremstillede papir eller forsøgte sig med vævning. Det var en uanset hvilken bolig en meget beskeden lerklinet bygning. Det er en periode uden folketællinger, så næste gang, man støder på familien er i forbindelse med at Johan Heinrich Schmeltz dør af "Vattersot" den 19.

august 1826. I kirkebogen er han nu "bomuldsfabrikant" i Hersegade. Der står ingen adresse i kirkebogen da Schmeltz konfirmeres to år senere. I kirkebogen er noteret, at han er søn af væver Schmeltz, og hans kundskaber og opførelse er som den eneste vurderet til UG.

Beskeden bolig

Første gang man kan finde Schmeltz i folketællingerne er i 1834, her bor han i Hersegade. Her bor Otto sammen med sin mor, søster og en tjenestepige. Moderen på 62, lever af "væverhåndtering" og den nu 20-årige Otto er væversvend og arbejder for sin mor. Ejendommen er beskrevet. Sammenholdt med det store antal beboere er der ikke plads til megen "fabriksvirksomhed". Der findes heller ingen "fabrikker" beskrevet andre steder i gaden, så det kan da være i samme ejendom at Ottos far, en del år før startede sin fabrikation. Fabrikationen har måske allerede dengang foregået på bestilling i omegnen.

Schmeltz Stiftelse Allehelgensgade 6, nabo til Schmeltz have. Foto: Kasper Jørgensen

Det har givet været hårde år, efter Ottos far døde, men her hvor han selv er uddannet væver, går det så godt, at man har råd til tjenestepige. Det har man også i 1840, hvor familien er flyttet til Skomagergade 9. Schmeltz' mor dør den 20. juli i en alder af 81½ år. I kirkebogen er noteret, at dødsårsagen er alderdom. Otto og søsteren bliver boende i en årrække, inden Schmeltz i 1864 køber Rådhusstræde 6. Her kunne han have boet fint,

men han lejer 1. salen ud til en dyrlæge og bor mere beskeden med sin søster som husbestyrerinde i stueetagen ved siden af butikken. Først efter Carl Andersen har overtaget forretningen, sløjfes beboelsen i stueetagen.

En gave til kvinder

Schmeltz havde i levende live i høj grad været velgører og doneret mange penge til Rådhus, springvand m.m. Ved sin død i 1898 testamenterer han et

stort beløb til oprettelse af en stiftelse for ugifte kvinder. Det virker ikke overraskende, når man tænker på, at Schmeltz siden han var 12 år, boede sammen med mor og søster. Først sørgede de for ham, siden sørgede han for dem – de var kvinderne i hans liv. Som arkitekt valgtes Mørk-Hansen, en arkitekt Schmeltz allerede havde kendskab til, det var ham der havde tegnet springvandet, der stadig står på torvet. Han var også kendt

i byen, da han tegnede det ene af vandtårnene i Jernbanegade. Mørk-Hansen havde lært af de bedste arkitekter, og det var absolut en meget fin ejendom de første ugifte kvinder kunne flytte ind i i 1901. Vandtårnet er på trods af protester for længst nedrevet, den gamle stiftelse ligner stadig sig selv.

Bevaringskategori 4 – en skandale!

Alle bygninger i Roskilde opført før 1940 er inddelt i bevaringskategorier. Den gamle stiftelse blev administreret af Roskilde Kommune. Kommunen solgte den i 1998. Der er lavet et lille andehul, og der sidder plancher på den gavl, der vender mod Schmeltz Have. Bygningen er kun vurderet til at være bevaringsværdig i middel grad, da den er placeret i kategori 4. Det viser hvor tilfældigt placeringen foregår. Ejendommen burde af arkitektoniske og historiske grunde fredes eller i det mindste vurderes som langt mere bevaringsværdig.